

Om högerpatriotismen : föredrag

Åkerberg, Axel Frithiof,

53 E a Br. 1885

AKERBERG, AXEL F

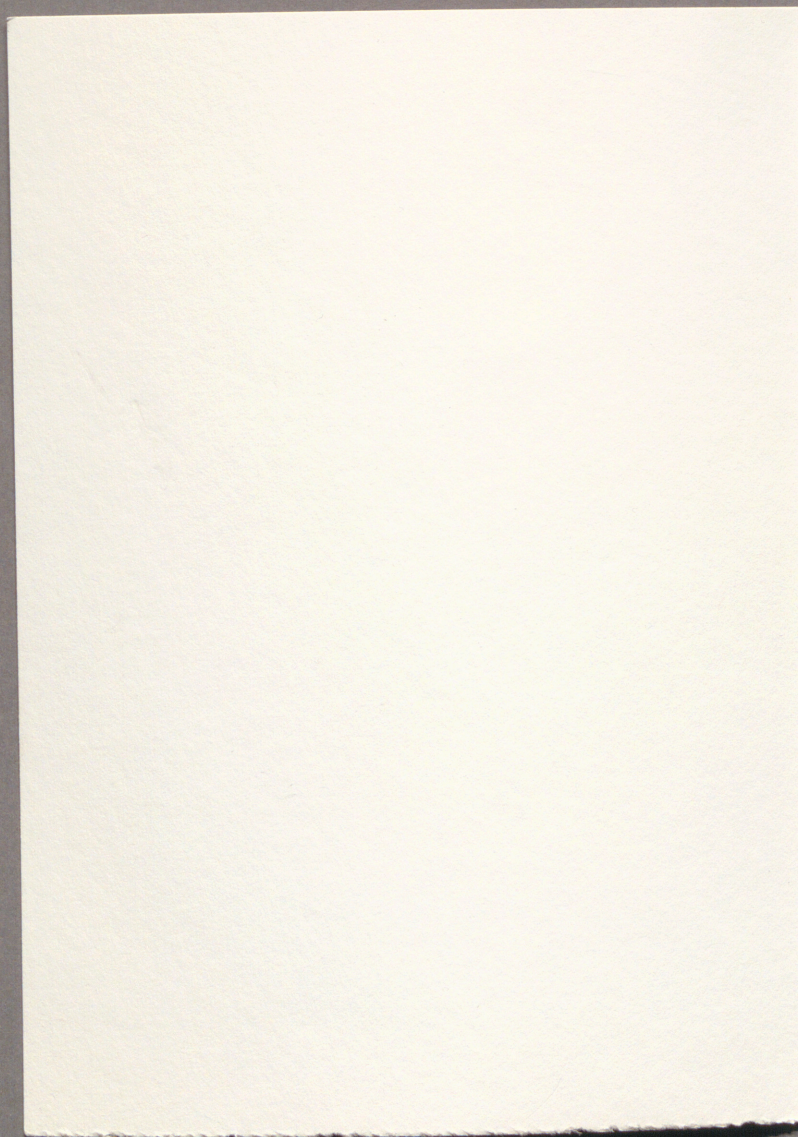
Sv. Saul.

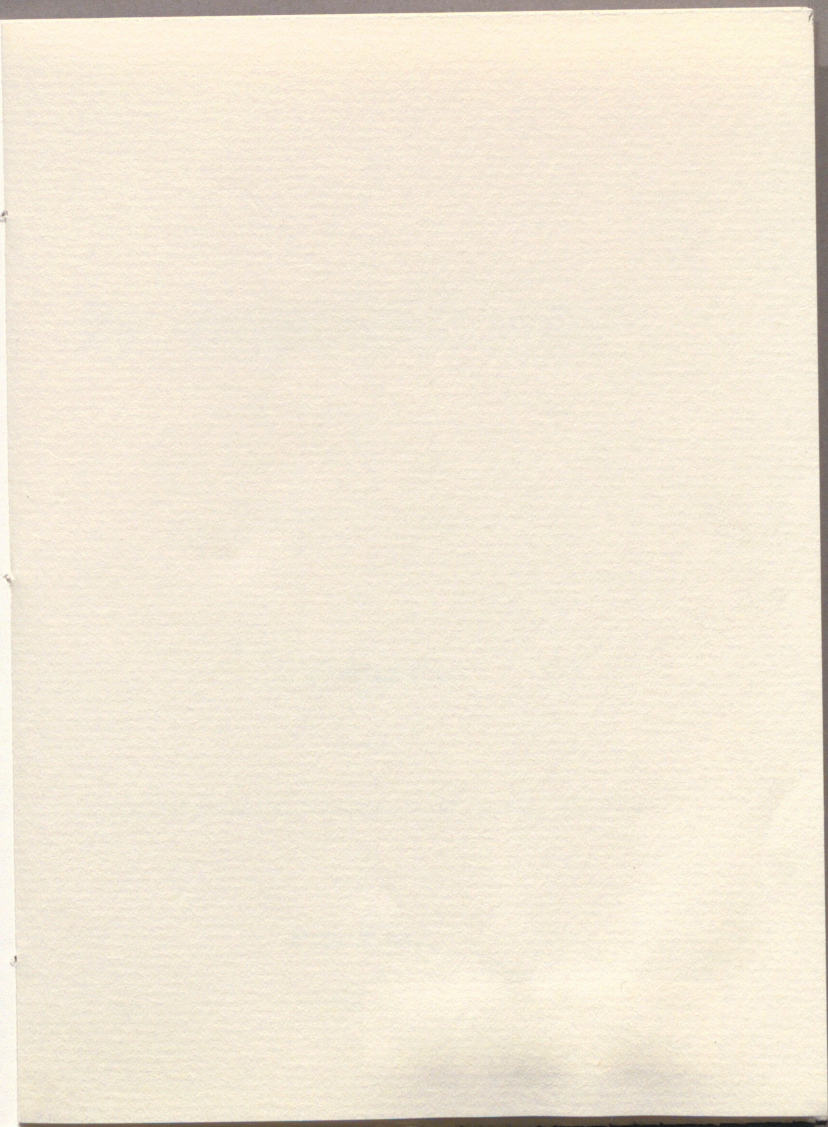
Polit.

Sv.

(B.P.)

1885

Kungl. biblioteket

0 0000 000096886

Polit
sv.
(Pr)
1885

Om högerpatriotismen.

Föredrag

af

A. F. Åkerberg.

Säljes till förmån för Fredsföreningens Stockholmskrets.

Pris 5 öre.

Stockholm,
Oskar Eklunds Boktryckeri. 1885.

I samband med folkens allt större närmande till hvarandra genom industri, handel, kommunikationer och gemensamma kulturintressen har en ny sedlig och rättslig uppfattning i fråga om deras inbördes förhållanden småningom allt mera vunnit insteg. I forntiden var — äfven bland de mest odlade nationer — måttstocken för hvad ett folk i förhållande till andra folk borde göra eller icke göra endast dess eget intresse. För dess främjande ansågos alla medel tillåtliga — list, våld, förräderi, stora landsträckors ödeläggande, hela stadsbefolkningars utrotande eller säljande såsom slafvar. På sådan väg svingade sig romarfolket upp till herraväldet först öfver Italien, sedan öfver hela Medelhafsområdet. Under hela den romerska statens hjältetid förenade sig hos detta folk med den mest storartade allmänanda den svartaste egoism i förhållande till andra folk.

Vi tala här om folk; men i forntidens stater var samhället deladt i två, skarpt skilda klasser — frie och slafvar. De senare, som

genom sitt arbete underhöll hela samhället, stodo utanför och under det egentliga folket. I förhållande till slafven så väl som till främlingen gälde en annan moral än i förhållande till det egna friborna folket.

Kristendomen erkände alla människors broderskap och förkastade dessa båda former af själfviskhet — gent emot främlingar och gent emot en underordnad klass. Men knappt hade kristendomen kommit till makten, förr än man blef dessa grundsatser otrogen. De erkändes fortfarande i teorien, men de förnekades på det skamligaste i praxis. Dock förestod den kristna Medeltiden ett stort framsteg framom den hedniska forntiden. Slafveriet i sin gröfsta form upphörde. Vissa rättigheter och pligter de kristna folken emellan vunno — genom kyrkans inflytande — åtminstone i principen erkännande. Men i det stora hela var likväl Medeltiden en tid af krig och förtryck.

I början af den nyare tiden — från Amerikas upptäckande — framträdde gräsliga yttringar af national- och rasegoismen — den skändliga behandlingen af Amerikas urinvånare och den skändliga afrikanska slafhandeln samt negerslafveriet. De religionskrig, som följde på reformationen, ödelade en stor del af Europa och förorsakade ett utsägligt elände. Därefter följde en tid af dynastiska krig och kolonialkrig. Men de fejder, som under Medeltiden rasat från borg till borg, från stad till stad, hade genom den moderna stats-

enhetens seger öfver feodalismen upphört, och detta var ett ofantligt framsteg. Först mot det Habsburgska husets, sedermera mot Frankrikes — under Ludvig XIV — hotande öfvermakt, förbundo sig öfriga stater till skyddande af allas hotade själfständighet. Ideen om en europeisk jämnvigt gjorde sig gällande. Folkrätten framträdde såsom vetenskap.

Det adertonde århundradet — det stora århundradet, såsom det med skäl blifvit kalladt — sökte, såsom ingen föregående tid, bringa humanitetens idé till heders och nedbryta national- och klassfördomarne. Den franska revolutionen — hvori upplysnings-tidehvarfvets andliga rörelse utmynnade — gjorde kampen för människans rättigheter till folkens gemensamma intresse. Trots den reaktion, som blef en följd af det långvariga kriget mellan det revolutionära Frankrike och de förbundna europeiska monarkierna och aristokratierna, kunde denna revolutionsgrundsatser ej undertryckas, utan gjorde sig småningom öfverallt gällande. Men deras genomförande ledde icke till allas frihet, jämlikhet och broderskap, utan endast till den egendomsbesittande medelklassens eller bourgeoisie's herravälde. Arbetaren stannade utanför. Hans frigörelse kunde icke åstadkommas genom någon författningsreform, utan endast genom socialpolitiska och ekonomiska reformer.

I våra dagar — d. v. s., i stort sedt,

alltsedan 1848 — pågå allvarliga sträfvanden att taga ett steg framom franska revolutionen, att upphäfva all klasskilnad, alla privilegier och monopol, att låta arbetets afkastning tillfalla det arbetande folket själf, att höja ej blott en del af ett folk, utan hela folket till en människan värdig tillvaro. Detta sträfvande angår ej blott *ett* folk utan *alla* och knyter därför oupplösliga band dem emellan. I närmaste samband med sträfvandena till arbetareklassens frigörelse framträda därför sträfvandena till folkens förbrödning, till krigets afskaffande, till bildandet af ett världsstatsförbund. Det är därför ingen tillfällighet, att bland de politiska partierna i Europa endast det socialistiska arbetarepartiet satt krigets afskaffande på sitt program. Och äfven de personer inom andra samhällsklasser, som af vaken mänsklighets- och rättskänsla söka att verka för världsfredens sak, äro helt visst äfven för arbetareklassens frigörelse och höjande, om de än icke äro ense med socialisterna i fråga om medlen och sättet. De äro socialister till hjärtat, om än icke till tanken.

* * *

Arbetaresakens och fredssakens utveckling ha i sjelfva verket hållit jämna steg. På en tid, då allt samhällets kroppsarbete utfördes af rättslösa individer, af slafvar, var äfven förhållandet emellan folken rättslöst.

I mån som mänskliga rättigheter, om än knappt tillmätta och trångt begränsade, tillerkändes arbetaren, fick också den exklusiva patriotismen gifva vika för erkännandet af vissa förpligtelser gent emot andra folk. Med sträfvandet att undanrödja de sista kvarlevorna af slafveriet, att upphäfva skilnaden mellan öfver- och underklass, att göra hela samhället delaktigt af odlingens och framåtskridandets välgärningar, följer också sträfvandet att nedbryta de sista skrankor, hvilka ännu fiendtligt skilja folken från hvarandra.

Geijer säger, att "människan är ett sent begrepp i historien." Ja, i sanning, man kan tryggt säga, att det är så sent, att det först i våra dagar börjar komma till klarhet. Afskaffandet af den ena människans och den ena samhällsklassens ockrande på den andras arbete och afskaffandet af de internationella massmorden äro blott olika sidor af människobegreppets förverklingande. Så länge icke klassförtryck och krig äro afskaffade, är människan ännu icke riktigt meniska.

Genom mensklighetens förening till ett enda stort rättssamhälle förlora fädernesland och fosterlandskärlek lika så litet sin betydelse, som familjebanden förlorat sin betydelse därigenom, att icke mera — såsom i en fjärran forntid — hvarje släkt är en stat för sig, som, vid uppkommande tvister med andra släkter, själf tager sig rätt med väpnad hand. Genom denna familjens förändrade

ställning ha ju i själfva verket familjebanden blifvit starkare, familjeförhållandena renare och framförallt mindre sjelfviska. Så skall det ock gå med nationerna. Icke är ett organ beröfvadt sin själfständighet därigenom, att det tillhör en organism; tvärtom får det sin sanna själfständighet just såsom en del af organismen.

Mot den invändning mot fredssträfvandena, hvilken hämtas från människornas moraliska ofullkomlighet, må blott erinras om det faktum, att staten med sin rättsordning existerar i trots af denna ofullkomlighet. Och här är frågan om att grundlägga ett rätts-samhälle, omfattande alla stater; men detta upphäfver ej de särskilda nationernas själfständighet, då ju världstaten skal vara federativ, ett världstatsförbund.

Men det fins så många, som icke kunna eller vilja tro på någonting sådant, emedan hos dem fosterlandskärleken ännu är samma trånga, exklusiva, från den öfriga mänskligheten afskiljaude känsla, som hos antikens folk, ehuru naturligtvis med stora modifikationer, betingade af tidsförhållandena. Om en sådan fosterlandsvän är engelsman, så föraktar och hatar han ir-ländarne och motsätter sig med oböjlig envishet hvarje, äfven det billigaste anspråk från deras sida. Är han fransman, så är han för expeditionerna till Tonkin och Madagaskar, för ett revanchekrig mot Tyskland. Är han tysk, så gillar han Elsass-Lothringens,

det danska Sönderjyllands och Posens undertryckande. Är han ryss, så gillar han våldsåtgärderna mot Polens språk och nationalitet. Är han svensk, så är han emot Norges likställighet inom unionen med Sverige.

Och frågar man, hvilka det är, som i de olika landen hylla denna föråldrade form af fosterlandskärlek, så skall man finna, att det i allmänhet är sådana, som tillhöra det konservativa partiet, mera sällan sådana, som tillhöra det liberala partiet, och aldrig sådana, som tillhöra det radikala arbetarepartiet.

Ifrågavarande patrioter äro nämligen i de flesta fall personer, som genom börd och samhällsställning tillhöra de s. k. bättre klasserna och icke kunnat frigöra sig från genom uppfostran, omgifning och vanor hos dem inpräglade fördomar. De tro — merendels instinktligt och oreflekteradt — att det i samhället alltid skall komma att finnas en öfver- och en underklass. De finna det helt naturligt, att den senares medlemmar måste förrätta allt det tyngsta arbetet i samhället för en lön, utgörande blott en ringa brädel af hvad en medlem af öfverklassen uppstår för ett i regeln mycket mindre betungande arbete eller för alls intet arbete. Högerpatrioten tror ingen förändring häruti vara möjlig, och i grunden vill han icke häller någon sådan, ehuru väl hans önskan att allt må blifva vid det gamla kanske döljer sig för honom sjelf — ty han behöfver alls icke vara medveten egoist — bakom den förmenta

omöjligheten af en annan sakernas ordning. Eländet i samhällets djupaste dälдер anser han i det stora hela omöjligt att afhjälpa, ehuru han, om han är godhertad, söker att afhjälpa, så långt han förmår, den nöd, med hvilken han kommer i personlig beröring. Men hela denna lifsåskådning, hela denna uppfattning om oundvikligheten af det närvarande samhällets misère, är dock egnad att i ej ringa mån hos honom förslöa medkänslan, aktningen för människovärdet och för människolifvets helgd. Krig, menar han, har ju alltid funnits och måste väl också alltid komma att finnas; de, som tro att det kan afskaffas, äro blott fantaster. Han har ju i skolan läst så mycket om krig och fått lära, att krig är någonting ärofullt och fosterländskt; och detta sitter kvar i honom, liksom det redan under skoltiden inplantade medvetandet af en skarp klass-skilnad mellan honom och hans kamrater å ena sidan, "sämre" pojkar å den andra, sitter kvar hos honom.

Inom öfverklassen finnas därför så många, som alls icke vilja höra talas om "den eviga freden" och, när de få höra talas om den, blott grina deråt. Härtill må dock fredsvännerna med fog säga: Skrattar bäst som skrattar sist!

* * *

Men denna otro på möjligheten af ett verkligt rättstillstånd mellan folken utgör

ännu icke högerpatriotismens egentliga kännetecken. Det är många, som icke tro på "den eviga freden," men som dock icke äro verkliga högerpatrioter. Det för högerpatrioten egentligen kännetecknande är, att han, i händelse af någon kollision mellan hans eget lands intresse och ett annat lands, alltid vill låta det förra allena gifva utslaget, icke rättvisa och billighet.

Vidare må observeras, att icke alla konservativa eller alla, som i politiskt hänseende måste räknas till högern, äro sådana nationalegoister. Men vi kalla nationalegoisterna högerpatrioter därför, att det — af ofvan angifna orsaker — hufvudsakligen är inom högern som de äro att finna.

Högerpatriotismen har hos oss, såsom vi redan antydt, sitt typiska uttryck i uppfattningen af förhållandet mellan Sverige och Norge. Den är, som sagdt, emot Norges likställighet inom unionen. Den betraktar denna likställighet såsom en kränkning af Sveriges rätt och ära. Den tager till utgångspunkt för sin uppfattning af Norges ställning i unionen Kielstraktaten, denna statshandling, genom hvilken Norge af sin dåvarande konung, som tillika var Danmarks konung, utan vidare afträdde till Sverige, ungefär på samma sätt som en jordegendom eller en boskapshjord går i köp eller byte. Att norrmännen på goda skäl förklarade denna transaktion ogiltig och på egen hand ordnade sin stat och gäfvö den en konstitution — detta

ha våra hrr högerpatrioter aldrig kunnat riktigt smälta. Så mycket de än vilja vara patrioter för egen del, tycka de icke riktigt om patriotismen hos andra folk — jo, det är sant, möjligen hos fransmän, greker, bulgarer eller andra mer eller mindre aflägsna folk, men ej gärna på närmare håll och aldrig hos grannar och stamförvandter, där den kan komma i kollision med deras egen yfverborna svenskhet.

Att genom föreningsakten förhållandet mellan de båda landen bygdes på andra grunder, kunna de väl ej alldeles förneka; men hvad de afgjordt bestrida är, att genom denna förening Norge skall ha blifvit principiellt likställt med Sverige; och de underordna föreningsakten under det statsrättsliga förhållande, som de mena vara grundlagdt genom Kielstraktaten. De betrakta Norges grundlag såsom varande — från en viss synpunkt — ett fördrag med Sverige och anse därför, att den ej kan af norska folket ensidigt ändras. Denna synpunkt gjordes från högersvensk sida gällande under striderna om ståthållarfrågan och vetofrågan, och nu vill man från samma håll göra den gällande i frågan om Norges likställighet med Sverige i utrikespolitiken. Från samma håll yrkas till och med unionens upplösning, emedan dess grundvalar skola ha rubbats genom införandet af en fullt parlamentarisk styrelse i Norge. I stället för union bör det, säger man, hädanefter blott vara en off- och defen-

siv allians. Men redan under striden om vetofrågan, då denna tanke likaledes framkastades, lät man tydligt nog förstå, att om norska folket icke ville rätta och packa sig efter Sveriges, d. v. s. den svenska öfverklassens politik, så skulle det genom vapenmakt tvingas därtill; ty vi måste ju i hvad fall som helst, hette det, skaffa oss trygghet för vår vestra och norra gräns! Vidare har antydts, att om icke Norge respekterar Sveriges förmenta rätt att ha ett ord med i laget i fråga om norska grundlagen och sålunda bryter unionen, så skulle Kielexertraktaten åter träda i kraft eller, med andra ord, Sverige ha rätt att behandla Norge som en eröfrad provins. Om man än aldrig satt i fråga att göra denna eröfringens rätt i dess fulla vidd gällande, så håller man dock på den principen, att Sverige genom krig och eröfring fått en rätt att förfoga öfver Norge, och att norr-männen måste respektera denna rätt.

Här stå vi sålunda ansigte mot ansigte med sjelfva den princip, som utgör de moderna fredssträfvandenas yttersta motsats, och som, där den får göra sig gällande, alltid skall förblifva ett afgjordt hinder för deras förverkligande — samma princip, som ligger till grund för Polens delning samt ör Elsass-Lothringens och det danska Sönderjyllands förtryckande. Sant är, att ingen här satt i fråga att genomföra den i så brutala former. Men manne icke redan det är upp-rörande, att ett fritt folk icke skall ha nä-

got att säga i fråga om sin egen utrikespolitik? Skulle väl någon af oss vilja se vårt eget land i en sådan ställning? Männe man icke på förhållandet mellan nationer såväl som mellan individer bör tillämpa den gyllene regeln: "Gör icke mot andra, hvad du ej vill att andra skola göra mot dig!"?

Man talar om Sveriges ära. Men det är högerpatrioterna, som icke unna Sverige den ovanskliga äran att vara en af de nationer, hvilka gå i spetsen vid genomförandet af rättens princip i världen i stället för våldets, vid genomförandet af den princip, som en gång skall förena en frigjord mänsklighet i ett enda stort förbund af nationer.

